

መስዋእቲ ዋጋ ሰላም (Sustainable Peace)

ከምቲ ወረ ውግእ፡ ኣብ ሰባት ሰግኣትን ሽበራን ዚፈጥር፣ ወረ ሰላም ድማ ብኣኡ መጠን፡ ኣብ ገሊኡ ኩነታት፡ ሰግኣትን ጥርጠራን ይፈጥር እዩ። ብመሰረቱ፡ ክልቲኡ ክስተታት ኣብ ሓድሽን ዘይትፈልጦን ኩነታት ስለ ዘእትወካ፡ ናይ ክልቲኡ መወዳእታ እውን ኣረጋገጽካ ክትፈልጦ ስለ ዘይትክእል፡ እቲ ሰግኣት ኩሉ ግዜ ኣብ ቦታኡ እዩ። ርሑስ ቀብሪሎ፡ ተካል መርዓሎ ዝበሉኩ ካብ ባዶ ተላዒሎም ኣይኮኑን። ጊንጥነት ነገራት ስለ እተግዘቡ ዮም። ይኹን ምበር፡ እቲ ሰላም ተቐልቂሎ ወይ ወረ ሰላም ይነፍስ ኣሎ ብምባል ዚሰግእ ሰብ፡ መብዛሕትኡ ግዜ ሰላም ጸሊኡ ዘይኮነስ፡ ነቲ ሰላም ብብዙሕ መገዲ ስለ ዚጥምቶ እዩ። በዩን መጸኡ? መን ኣምጺኡም? ስለምንታይ ኣብዚ እዋንዚ? ብፍላይ ብሃንደበት ዚቃላሕ ወረ ሰላም፡ ኣብ ጥርጠራ የእትወካ እዩ።

እቲ ሰላም ዚብሃል ዘሎ፡ ነቲ ዝሓለፈ ቅርሕንቲታትን ቅሬታታትን ብምሉኡ ይስርዞ ዲዩ ወይስ ንገሊኡ ፈኽም ንኺብል ስለል ይብሎ እዩ። ወይውን ንስዩም ይሓልፍ እዩ? ፈሓም ኣብ ፈርኔሎ ኣናኺስካ፡ ምግብኻ ምስ ሰራሕካን ኩሉ ምስ ወዳእካን፡ ነቲ ዚቕህም ንህሪ ሓዙ ዘሎ ፈርኔሎኻ ኣብ ሓደ ቦታ ኢኻ እትውግኖ። ግን ብገለ ምክንያት ተናኺሱ ገዛ ክዩባርዓልካ ድማ፡ ማይ ትንብንበሉ ኢኻ። ፈጸሙ ከም ዝጠፍኦ ኣረጋገጽካ ኢኻ ልብኻ ኣውዲቕኻ ካብ ገዛ እትወጽእ። ገለ ዘይጠፍኦ ንህሪ ምስ ዚተርፍ ግን፡ ከም ብሓድሽ ኪናኸስ ዘለዎ ዕድል ብዙሕ ስለ ዝኾነ፡ ነቲ ብኸንደይ ዕዳን ዕንዲዳን ዘሰራሕካዮ ገዛኻውን ሓዙዎ ኪኸይድ ይክእል እዩ።

እቲ ፈኽም ኪብል ተክእሎ ዘለዎ ፈሓም፡ ንሱ እዩ ጸኒሑ ነገር ዚፈጥር። ኣብ ልቡ ሰላም ዘይብሉ ሰብ፡ ሰላም ኪፈጥር ኣይክእልን። ከመይሲ ኩሉ ክፍኣት ይኹን ሰናይ ነገር ካብ ምልኣት ልቢ እዩ ዚነቅል። ሰላም፡ ብውዕላት ንግድን ቁጠባን ብዲፕሎማስን ብምትዕርራይ ዶባትን ጥራይ ኪረጋገጽ ኣይክእልን። ከም መበገሲ ግን ኪውሰድ ይክእል እዩ። እቲ ምክንያት መበገሲ ጥዑይ ምስ ዝኸውን። ንእዋኑ ነቲ ዝደለኻዮ ንምርካብ ኢልካ፡ ብሓደ ኢድካ ካራ ሓቢእካ፡ ቦታ ሓንቲ ሰላም ብምባል ምስቲ ጸላኢኻ ናይ ዕርቂ ጸወታ ከተካይድ ትክእል ኢኻ። እቲ እትዕረቕ ዘሎኻ ሰብውን፡ ዚጥርጥረካ እንተ ኾይኑ፡ ብወገኑ ተመሳሳሊ ስልትን ዕላማን ኪህሉዎ ይክእል እዩ። ከምዚ ኪብሃል ከሎ፡ እቲ ሰላም ከም መጋበሪ (means to an end) እምበር ከም ዕላማ (aim) ከም ዘይተወሰደ የረድኣካ። ክልተ ጎሓላሉስ ሓምኹሽቲ ስንቆም እኮ ተባሂሉ እዩ።

ሰላም ምስ መን? ምስ ኩሉ። መኣስ? ኣብ ኩሉ እዋን። ኣብ ቅንዕና እተመርኮሰ ሰላም፡ ሰብን ግዜን ቦታን ኣይፈልን እዩ። ኩሉ ናይ ሰላም ውዕላትን ስምምዓትን ምርድዳእን ኣብ ሓደ ግዜ ዚካየድ እዩ እንተ ዘይኮነ፡ መዓልቲ ወይ ቦታ ከይፈለኻ ናይ ሰላም ምልክታት ምርኣይ ግን ናይ ጽሩይ ልብን ናይ ቅኑዕ ዕላማን ነጸብራቕ እዩ። ብኻልእ ወገን ድማ፡ ምስቲ ከም ቀንዲ ደመኛኻ እትቐጽጥ መባእስትኻ ገዲፍካ፡ ምስ ሓወ ወይ ምስ ሓውቱ ወይ ምስ ሓማቱ ክትዕረቕ ምፍታን ፋይዳ የብሉን። ኣርማድዮ ሓዊ ኪነድድ ከሎ፡ ነቲ ኣርማድዮ

ገዲፍካ ነቲ ኮሞዲኖ ማይ ክትጭንጉዓሉ ምውዓል፡ ውጽኢት ኪህሉዎ ኣይክእልን። እቲ ዚቃጸል ዘሎ ኣርማድዮ ብኣጋኡ እንተ ደኣ ዘይጠፊኡ፡ ነቲ ገዛ እውን ለኪሙዎ ኪኸይድ ይኸእል እዩ።

ምብኣስ ዘይኮነ ድፍረት ዘድልዮስ፡ ምትዕራቕ እዩ ዝያዳ ድፍረትን ትብዓትን ቆራጽነትን ዘድልዮ። ከምቲ ኣብ ኮናት ኣንጻር መዳፍዕን ታንክታትን ናፓላትን ብትብዓትን ቆራጽነትን እትቃለስ፡ ኣብ ምትዕራቕ ድማ ምስ ትዕቢትካን ኣነነትካን ከንቱ ሕልምኻን ሓድሓደ ግዜውን ምስቲ ሸጣራኻ ምቅላስ ኣዚዩ ኣገዳሲ እዩ።

ኣብ ግዜ ሰላምን ኣብ ግዜ ኮናትን፡ እተን ኣብ ከባቢኻ ዘለዎ ሃገራት፡ ገሊኣን ካብቲ ሰላምካ ኪረብሓ ከለዎ፡ ገሊኣን ግን ካብቲ ነውጽታትካን ወጥርታትካን ኪጥቀማ ይደልዮ እዩን። ገለ ሃገራት፡ ብናትካ ሰላም ኪረብሓ ዘይክእላ ኣለዎ፡ ካብ ጸገማትካ ግን ብዙሕ ኪኸስባን ኪብልጽጋን ይኸእላ። ነቲ ናትካ ሰላም ኣብ ናይ ገዛእ ርእሰን ቁጠባዊ ምዕባለን ስትራተጅያዊ ረብሓን ከውዕላኣ ዚደልዮ ኸኣ ኣለዎ። ከምዚ ምግባረን ጽቡቕ እኳ እንተ ኾነ፡ ሓደ መዓልቲ እቲ ረብሓኣን ብገለ መገዲ ምስ ዚጎድለን፡ ናትካ ህውከትን ነውጽን ሃረር ዚብላን ዚጽበያን ኪኾና እውን ይኸእላ እዩን። ዓለም ከም ልንም ዘይብሉ ፈረስ ትሕምብጥ ኣብ ዘላትሉ ግዜ፡ እቲ ጅዮፖለቲካዊ ሚዛናትውን ምስኡ ይገላበጥ ብምህላው፡ ዝኾነ ነገር ኪጋጥም ከም ዚኸእል ክንዝንግዕ ኣይግባእን። ንኹሉ ተዳሊኻ ምጽናሕ!

ባዕዳውያን ገዛእቲ ኤውሮጳ፡ ኣብ ግዜ ምድምዳም ኮሎኒያሊዝም፡ ነተን ዚገዝኡውን ዝነበሩ ሃገራት ገዲፎምዎን ኪወጹ ኸለው፡ ነቲ ደባት ንኣታቶም ብዚምችእ መገዲ እዮም ጠፋጢፈምዎ ዝወጹ። ከም ህያብ ድማ ነቲ ሃገር ተዛማዲ ሰላም ኣበርኪቶምሉ እዮም ዝኸዱ። ግን እቲ ደባት ንኣታቶምን ንስትራተጅያዊ ረብሓታቶምን እምበር፡ ነተን ዝገደፉውን ሃገራት ዘርብሕ ስለ ዘይነበረ፡ ገና መራኸቦም ገይሮም ናብ ዓዳቶም ከይኣተዉ ኸለው፡ እቲ ምሕንጻጽ ደባት ዝበደሎ ናይ ቀቢላውን ዓሌታውን ሃይማኖታውን ሕቶን ቅርሕንትን ፈኸም ኪብል ጀሚሩ። እቲ ኣብ 40ታት ኣብ መንጎ ህንድን ፓኪስታንን እተኻየደ ኣብ ሃይማኖት እተሰረተ ደማዊ ኮናት/ህልቂት ከም ኣብነት ኪቐርብ ይኸእል። ናይ እስራኤልን ፓለስቲንያን ኩነታት እውን ካብዚ ዚፈለ ኣይኮነን።

ኣብ 50ታት እውን፡ መንግስቲ ኣመሪካ፡ ንስትራተጅያዊ ረብሓኣ ኸትብል፡ ነቲ ሰላም ከምጽእ ተባሂሉ ብሕቡራት መንግስታት እተወሰነ ናይ ፈደረሽን ውሳኔ ከም ዝወድቕ ገይራ እዩ። በዚ ኸኣ ናይቲ ኣብ ሃገርና ንልዕሊ ሰላሳ ዓመታት ዝቐጸለ ሞትን ብርሰትን ጥፍኣትን ህልቂትን ቀንዲ ተጸዋዒት እዩ። ከምዚ ብምግባራ ክትክሰስ ይግባእ ነይሩ፡ ምስ ደገዝማቲ መን ተማንቲ ብምጅኑ ግን ዓገብ ዝበላ የልቦን። ግን ሕጂውን፡ ወድ ድሙስ ነይገድፍ ግብረ እሙ እዩሞ፡ ምጥንቃቕስ ከድሊ እዩ።

ኣብ ገዛኻ ሰላም ዘየልቦ፡ ናብ እንዳማትካ ኬድካ ሰላም ከተቐብል ወይ ክትቀባበል ኣይክኣልን። ኣበይ ምስ ፈለጥካዩ ደኣዩ ሰላም ተጎዝጉዝካ ናብዝን ናብትን ወዘኸዘኸ ትብል ዘሎኻ? መጀመርታ ኣብ ገዛኻ ሰላምን ቅሳነትን ምትእምማንን ትፈጥር እሞ፡ ብድሕሪኡ ምስቲ ጎረቤትካ ብዛዕባ ሰላም ከተዕልል ትኸእል። እታ ቆጽሊ ኣውሊዕ ሰላም ሒዛ እትነፍር ርግቢት፡ ነቶም ኣብ ኣብያተ-ምእሰርቲ ኤርትራ ዚማስኑ ዘለዉ ብኣሸሓት ዚቐጽሩ እሱራት እንተ ትርእዮም ነይራ፡ ነቲ ቆጽላ ደርብያቶ ምተመልሰት ነይራ፡ ወይውን ፈጺማ መኒና ናብ ደብረቢዝን ምተዓቕብት ነይራ።

ብተወሳኸ፡ ምስቲ ሰላም እንታይ ምኃን ዘይፈልጥ ሰብ፡ ብዛዕባ ሰላም ምዝራብ፡ ነቲ ዝርከቡ መዓርጉ ክብ ተብለሉ ኣሎኻ ማለት እዩ። ናይ ሰሜን ኮረያ መራሒ፡ ኪም ዮንግ፡ ብዛዕባ ናይ ዞባ ኮረያ ሰላም ምስ ትራምፕ ምዝርራብ ጠቐሙዎ እዩ። ናይ ሰላም ሰብ ዘይኮነ ከሎሱ፡ ናይ ሰላም ሰብ መሲሉ ኣብ መላእ ዓለም ተቐሊሑሉ። ኣብ ገዝኡ ግን ሰላም የብሉን፡ እንተሎውን ናይ መቓብር ሰላም እዩ። ኣብ ሃገሩ፡ ኣብ ፈቐዶ ሕቡእ ጎዳኑድን ጋለርያታትን ግን ተኸዲመን መዓልተን ዚጽበያ ኑክለራውያን ቦምባታት ወይ ሮክታት ኣዲኦን ትቐጽረን። ናይዚ ዓለም ዘገርም ግን፡ ባዕላ ኣመሪካ ኹሉ ዓይነት ንወድሰብ ዘጽንት መሳርያታት ኮሚራቶ ኸላ፡ ንኻልኣት ከይትሕዙ ኢላ ምፍርራሃ እዩ። ኣብዚ ከምዚ ዝበለ ዓለም ከኣዩ፡ እንትርፎ እቲ ኣብ ቦይናዊ ረብሓን ቦይናዊ ጸጥታን እተመርኮሰ ሰላም፡ ናይ ሓቅን ዘላቕን ሰላም ኪህሉ ዘይክእል፡ ንኸህሉውን ተስፋ ዘይብሉ።

ሰላም ናይ ወድሰብ ተፈጥሮአዊ ባህርይ ኣይኮነን፡ ኣንጻር እንስሳዊ ባህርያትካ ተቐሊስኻ እዩ ዚርከብ። ወድሰብ ከም ፍጡር፡ ኣብ ምትኹታኹን ኣብ ምቅላስን ኣብ ምዕብላልን ምግባትን ዝዘንበለ ባህርያ እዩ ዘለዎ። እዚ ባህርይዚ ኸኣዩ ምስ እንስሳታት ሓደ ዚገብሮ (survival of the fittest)። ኣብ ዓለም ንኺነብርውን ነዚ ባህርያታዚ ከንጸባርቑ ኣማራጺ ዘይብሉ ጉዳይ እዩ። ካብዚ ለመምታዊ ዝኾነ (reptilian) ባህርያት ንኺላቕኹ ግን ምስ ኣነንቱን መሰረታዊ ደመናኡን (basic instincts) ኪቃለስ ግድን እዩ።

እቲ ካብ ኩሉ ዘገርም ግን (ብናተይ ኣረኣእያ)፡ ዝኾነ ዓይነት ናይ ወድሰብ ማሕበራውን ቁጠባውን ፖለቲካውን ተቐዋማት ወይ ቅርጽታት፡ ብገለ ሸንኸሲ ቦቲ ናይ ወድሰብ መሰረታዊ ደመናኣዊ ባህርያት እተበከለ እዩ ዚመስል ኪብሃል ይከኣል። እዚ ብከላዚ ኸኣዩ ንኹሉ ማሕበራዊ ወይ መንግስታዊ ስርዓት ብዘይ ኣፈላላይ ብኩል (infected) ዚገብሮ።

ካብዚ ብምግጋስ፡ ዝኾነ ናይ ሰላም ተበግሶ፡ ኣብቲ ናይ ወድሰብ መሰረታዊ ደመናኣዊ ባህርያት እተመርኮሰ ኣበራት (defects) ስለ ዘለዎ፡ እቲ ሰላም ከምጽእ ዚደሊ ሰብ ካብ ኩሉ ሓላፊ ረብሓታትን፡ ቦይናዊ መክሰባትን፡ ናይ ስልጣን ህርፋንን፡ ግዜያዊ ዝናን፡ ሕቡእ ኣጀንዳን ነጻ ንምኃን ምስ ነብሱ ብርቱዕ ቃልሲ ከኣይድ ይግባእ። ሰላም፡ ንብምጋሳ ቀለል እዩ፡ ንምዕቃባ ግን፡ ካብ ብረታዊ ኩናት ዝለዓለ ናይ ኣነትን ትዕቢትን ከንቱ ረብሓን ዝናን መስዋእቲ ከም ዘድልያ ክንግንዘብ ይግባእ።

ብኣማኒኤል ሳህለ

ብሓልዮት ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ ዝፍኖ፡ ድምጺ ሰላምን ደሞክራሲን ኤርትራ፡ 09-07-2018